

ระเบียบวิธีการศึกษา

บททั่วไป

การที่ประชาชนจากกิ่งอำเภอยะเอยีล จังหวัดชุมพร ได้เดินทางมาชุมนุมเรียกร้องที่บริเวณหน้าสำนักนายกรัฐมนตรี ณ กรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ นั้น มีจุดมุ่งหมายที่จะคัดค้านโครงการสร้างเขื่อนที่กิ่งอำเภอยะเอยีล นับเป็นจุดแรกที่กระตุ้นให้ผู้วิจัยเริ่มให้ความสนใจต่อปัญหา และได้ติดตามข่าวคราวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากปฏิกิริยาต่อต้านของประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นผลกระทบมาจากการริเริ่มโครงการดังกล่าว

ดังนั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ผู้วิจัยได้ตัดสินใจที่จะเริ่มศึกษาค้นคว้าและติดตามเรื่องนี้อย่างจริงจัง โดยได้เลือกที่จะวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าวเป็นหัวข้อในการทำวิทยานิพนธ์ การเดินทางเข้าไปยังกิ่งอำเภอยะเอยีลได้กระทำในหลาย ๆ โอกาส เพื่อทำการวิจัยสนามและเพื่อรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น จากที่ว่าการกิ่งอำเภอ สถานีตำรวจ หน่วยงานสำรวจเกี่ยวกับการสร้างเขื่อนของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ตลอดจนได้ทำการพบปะพูดคุยกับผู้นำท้องถิ่น (Local Leaders) และประชาชนที่สนใจหรือได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการดังกล่าว

จากการรวบรวมข้อมูลในเบื้องต้นนี้ ทำให้ผู้วิจัยเกิดแนวความคิดที่จะศึกษาเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเขื่อนในกิ่งอำเภอยะเอยีล โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเปลี่ยนให้ เป็นสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นภายในท้องถิ่นดังกล่าว กับกิจกรรมทางการเมือง อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากโครงการสร้างเขื่อน โดยจะได้ทำการสุ่มข้อมูลจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ ๓ ตำบลของกิ่งอำเภอยะเอยีลด้วยกัน ซึ่งได้แก่ ตำบลยะเอยีล ตำบลบึงหวาน และตำบลปากทรง พื้นที่ของทั้ง ๓ ตำบลดังกล่าวนี้ เป็นอาณาบริเวณที่อยู่ในเขตซึ่งน้ำจะท่วมถึง หลังจากทำการก่อสร้างเขื่อนเสร็จสิ้นลง และผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและสภาพแวดล้อมของประชาชนในท้องถิ่นดังกล่าวจะมีมากเป็นพิเศษ

สมมติฐานของการวิจัย

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาของกิ่งอำเภอยะดีโดยทั่ว ๆ ไป แล้วก็ได้ข้อสมมติฐานในเบื้องต้นขึ้นมาว่า ปฏิกริยาของชาวกิ่งอำเภอยะดีต่อโครงการสร้างเขื่อนจะมีแตกต่างกัน ความแตกต่างของปฏิกริยาโดยเฉพาะที่ได้แสดงออกมาในรูปของกิจกรรมทางการเมืองน่าที่จะมีสาเหตุมาจากความสามารถที่ต่างระดับกันในการดูซึม และปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ การรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมได้เป็นจำนวนมากขึ้น ได้ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดข้อสมมติฐานที่แน่ชัดสำหรับงานวิจัยนี้ออกมาได้ดังนี้คือ "กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกิ่งอำเภอยะดี มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งเป็นผลกระตบมาจากโครงการสร้างเขื่อน ความสัมพันธ์ดังกล่าว ปรากฏออกมาในลักษณะที่ว่า ถ้ากระบวนการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับสูง กิจกรรมทางการเมือง ซึ่งเป็นผลกระตบมาจากโครงการสร้างเขื่อน ก็จะมีระดับสูงตามไปด้วย และในทางตรงกันข้าม ถ้ากระบวนการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับต่ำ กิจกรรมทางการเมืองซึ่งเป็นผลกระตบมาจากโครงการสร้างเขื่อนก็จะมีระดับต่ำตามไปด้วย"

การนิยามตัวแปร

เนื่องจากการวิจัยนี้ประกอบด้วยตัวแปร ๓ ประเภทคือ ตัวแปรอิสระ ตัวแปรตาม และตัวแปรควบคุม ตัวแปรต้น หรือตัวแปรอิสระนั้น มีเพียงตัวเดียวคือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ ซึ่งจะวัดได้โดยการใช้ดัชนี ๖ ตัวด้วยกัน อันได้แก่ การศึกษา การพัฒนาทางเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมทางการเมือง บุคลิกภาพ ความคิดความเชื่อ และการใช้สื่อสารมวลชน ส่วนตัวแปรตามนั้น มีอยู่ ๓ ตัวด้วยกันคือ ความสนใจติดตามข่าวสารที่เกี่ยวกับการสร้างเขื่อน ท่าทีและความร่วมมือที่เกี่ยวกับโครงการสร้างเขื่อน และพฤติกรรมในการออกเสียงเลือกตั้ง นอกจากนี้ ยังมีตัวแปรควบคุม อีก ๖ ตัวซึ่งได้แก่ เพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครอบครัว อาชีพ จำนวนพื้นที่ดินทำกินและการที่ดินตั้งอยู่ในเขตแนวเขื่อน ซึ่งน่าจะท่วมถึงหรือไม่

ในลำดับต่อไป ผู้วิจัยจะได้เสนอคำนิยามการวัดและการกระจายของตัวแปรทุกตัวเท่าที่มีอยู่ทั้งหมด โดยจัดเรียงลำดับดังต่อไปนี้

ระดับของการศึกษา

หมายถึง ระดับของความสามารถในการอ่านหนังสือภาษาไทย การที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับความสามารถในการอ่านหนังสือมากกว่าการเขียนหนังสือ ก็เนื่องมาจากว่า การอ่านหนังสือออกนี่เอง ที่เป็นวิธีทางที่จะนำบุคคลผู้นั้นไปสู่ความเป็นคนสมัยใหม่ คือจะซึมซาบและรับเอาความเป็นสมัยใหม่ในการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ เข้าไปเป็นลำดับ

สำหรับการวัดระดับของการศึกษาได้ทำการกระจายตัวแปร โดยเรียงจากระดับต่ำไปสูงดังต่อไปนี้คือ ต่ำกว่า ป.๔ อ่านไม่ออก ต่ำกว่า ป. ๔ อ่านออก จบ ป.๔ จบ ป.๗ จบ ม.๖ และสูงกว่า ม.๖

ในการวัดค่าของตัวแปรนั้น ผู้วิจัยได้ถือเกณฑ์ว่า สำหรับผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่า ป.๔ อ่านไม่ออก และต่ำกว่า ป.๔ อ่านออกนั้น จัดได้ว่า มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ สำหรับผู้ที่จบ ป.๔ และ ป.๗ ถือว่า มีการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผู้ที่จบ ม.๖ และสูงกว่า ม.๖ ถือว่า มีการศึกษาอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้โดยถือเกณฑ์ระดับการศึกษาภาคบังคับเก่า และความเหมาะสมในระดับท้องถิ่นที่ห่างไกลจากความเจริญ

การพัฒนาทางเศรษฐกิจ

หมายถึง รายได้ทั้งหมดของแต่ละครอบครัวในช่วงระยะเวลา ๑ ปี

จากข้อมูลซึ่งได้มีการสำรวจโดยกระทรวงมหาดไทย รายงานว่าในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ นั้น ประชาชนชาวกิ่งอำเภอดงระจัน จังหวัดชุมพร มีรายได้ของครอบครัวโดยเฉลี่ยต่อปีเป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท^๑ นอกจากนี้ ผลการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบข้อมูลในเรื่องนี้เพิ่มเติมอีกว่า โดยทั่วไปแล้ว ชาวกิ่งอำเภอดงระจันมีรายได้ต่อครอบครัวสูงมาก ครอบครัวที่มีรายได้ปีละประมาณหนึ่งแสนบาทขึ้นไปนั้นจะพบเห็นได้โดยทั่วไป

^๑ กระทรวงมหาดไทย, สำนักนโยบายและแผน, ศูนย์ข้อมูลและเอกสาร, แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานเพื่อการวางแผนพัฒนา (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ข้อมูลและเอกสาร สำนักนโยบายและแผน กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๒๒).

ข้อมูลทั้ง ๒ ด้านดังกล่าวมานี้ มีผลให้ตัวแปรที่ใช้เป็นดัชนีวัดระดับของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ กระจายออกมาดังนี้คือ ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท ระหว่าง ๑๐,๐๐๐ บาท ถึง ๒๐,๐๐๐ บาท ระหว่าง ๒๐,๐๐๑ บาท ถึง ๔๐,๐๐๐ บาท ระหว่าง ๔๐,๐๐๑ บาท ถึง ๖๐,๐๐๐ บาท ระหว่าง ๖๐,๐๐๑ บาท ถึง ๘๐,๐๐๐ บาท ระหว่าง ๘๐,๐๐๑ บาท ถึง ๑๐๐,๐๐๐ บาท และมากกว่า ๑๐๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป

ส่วนการวัดค่าของตัวแปรดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้ยึดหลักความเหมาะสมเฉพาะพื้นที่ ซึ่งเป็นผลมาจากการสำรวจขั้นต้น โดยวัดระดับรายได้ดังนี้คือ ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท และระหว่าง ๑๐,๐๐๐ บาท ถึง ๒๐,๐๐๐ บาท ถือว่ามีระดับของรายได้ต่ำ รายได้ระหว่าง ๑๐,๐๐๑ บาท ถึง ๔๐,๐๐๐ บาท และระหว่าง ๔๐,๐๐๑ บาท ถึง ๖๐,๐๐๐ บาท และระหว่าง ๖๐,๐๐๑ บาท ถึง ๘๐,๐๐๐ บาท ถือว่ามีระดับรายได้ปานกลาง รายได้ระหว่าง ๘๐,๐๐๑ บาท ถึง ๑๐๐,๐๐๐ บาท และมากกว่า ๑๐๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป ถือว่ามีระดับรายได้สูง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในงานวิจัยชิ้นนี้หมายถึง การที่ประชาชนได้ไปใช้สิทธิหรือไม่ได้ใช้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งสุดท้าย ซึ่งตรงกับวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๒ และรวมถึงการไปใช้หรือไม่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในอนาคตด้วย สำหรับในกรณีแรกนั้น การกระจายของตัวแปรจึงมีเพียงแค่ ๒ ทางเลือก นั่นคือ ไปใช้สิทธิหรือไม่ได้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรในครั้งสุดท้าย ส่วนกรณีหลังการกระจายของตัวแปรมีทางเลือก ๓ ประการคือ ไป ไม่แน่ใจ และไม่ไป

ส่วนในด้านการวัดค่าของตัวแปรนั้น ได้อาศัยทางเลือกในแต่ละข้อคำถามเป็นเกณฑ์ในการวัดแล้วแต่กรณี กล่าวคือ กรณีแรก การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ถือว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีระดับสูง และการไม่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ถือว่ามีการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีระดับต่ำ ส่วนกรณีที่สองนั้นก็เช่นเดียวกับกรณีแรก แต่มีเพิ่มเติมคือในกรณีที่ตอบว่าไม่แน่ใจ ถือว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีระดับปานกลาง

บุคลิกภาพของคนสมัยใหม่

หมายถึง บุคลิกภาพที่เรียกว่า "บุคลิกภาพที่คล่องตัว เปลี่ยนแปลง ปรับตัวได้ (Mobile Personality)" ซึ่งเป็นบุคลิกภาพของคนสมัยใหม่ในอันที่จะใช้กลยุทธ์ที่เรียกว่า "ความรู้สึกที่สามารถจะแสดงบทบาทของผู้อื่น (Empathy)" ซึ่งหมายถึงความสามารถที่จะทำตัวให้รู้สึกว่ายู่ในสถานการณ์ของคนอื่นได้ดีเพียงไร

การนำเอาตัวแปรมากระจาย เพื่อใช้วัดคุณภาพของคนสมัยใหม่ ผู้วิจัยได้อาศัยสเกลของลิเชิต เป็นมาตรฐานในการวัด ซึ่งจะมีผลให้การวัดคุณภาพแบบสมัยใหม่ของประชาชนชาวกิ่งอำเภอพะโต๊ะ มีคำตอบที่สามารถกระจายออกได้ตามลำดับต่อไปนี้คือ จริงที่สุด จริง ไม่แน่ใจ ไม่จริง และไม่จริงที่สุด

ในการวัดค่าของตัวแปรที่มีการนำเอาคำตอบมากระจายโดยเปิดช่องให้เลือกได้นั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยนำเอาคำตอบที่กระจายอยู่มาจัดรวมหมวดหมู่โดยแบ่งระดับออกเป็นสูง กลาง ต่ำ เพื่อดูทิศทางของคำตอบ เป็นสำคัญ กล่าวคือ ถ้าเลือกตอบว่าจริงที่สุดและจริง ถือว่ามีคุณภาพแบบสมัยใหม่ในระดับต่ำถ้าเลือกตอบว่าไม่แน่ใจ ถือว่ามีคุณภาพแบบสมัยใหม่ในระดับปานกลาง ถ้าเลือกตอบว่าไม่จริง และไม่จริงที่สุด ถือว่ามีคุณภาพแบบสมัยใหม่ในระดับสูง

ความคิดความเชื่อแบบสมัยใหม่

หมายถึง ความคิดความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ที่จะควบคุมหรือเปลี่ยนแปลงธรรมชาติ และควบคุมหรือเปลี่ยนแปลงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม

การกระจายของตัวแปรนี้ ปรากฏออกมาในรูปคำถามซึ่งใช้วัดระดับความคิดความเชื่อของแต่ละบุคคลว่ามีความเป็นสมัยใหม่มากหรือน้อยเพียงไร ดังนั้น คำตอบที่มีให้เลือกจะกระจายออกไปในลักษณะดังต่อไปนี้คือ มีความคิดความเชื่อที่เป็นสมัยใหม่มากที่สุด มาก ปานกลาง ไม่มี และไม่มีเลย

ในการวัดค่าของตัวแปรที่มีการนำเอาคำตอบมากระจายโดยเปิดช่องให้เลือกได้นั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยนำเอาคำตอบที่กระจายอยู่มาจัดรวมหมวดหมู่โดยแบ่งระดับออกเป็นสูง กลาง ต่ำ เพื่อดูทิศทางของคำตอบ เป็นสำคัญ

การใช้สื่อสารมวลชน

หมายถึง ปริมาณการรับหนังสือพิมพ์ ปริมาณการรับและส่งทางไปรษณีย์ภายในประเทศ จำนวนเครื่องรับวิทยุและโทรทัศน์ และความถี่ในการไปชมภาพยนตร์ แต่เนื่องจากความสนใจของงานวิจัยนี้ มุ่งที่จะทราบถึงระดับของการรับรู้ในสื่อสารมวลชนของประชาชน ดังนั้น นอกจากคำถามซึ่งให้ระบุปริมาณของการเป็นเจ้าของในสื่อต่าง ๆ แล้ว คำถามที่เกี่ยวกับสื่อต่อไปนี้คือ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์นั้น จึงต้องถามถึงความถี่ในการอ่าน ฟัง และดูสื่อในแต่ละประเภทนั้น ๆ อีกด้วย

การกระจายของตัวแปรที่ใช้วัดระดับของการใช้สื่อสารมวลชนนี้ ขึ้นอยู่กับจำนวนสื่อที่เป็นเจ้าของและความถี่ในการบริโภคสื่อแต่ละประเภทดังกล่าว ซึ่งจะสามารถดูรายละเอียดได้ในแบบสอบถามของงานวิจัยนี้

ส่วน เรื่องการวัดค่าของตัวแปรที่มีการนำเอาคำตอบมากระจายโดยเปิดช่องให้เลือกได้นี้ก็เช่นกัน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยนำเอาคำตอบที่กระจายอยู่มาจัดรวมหมวดหมู่โดยแบ่งระดับออกเป็น สูง กลาง ต่ำ เพื่อดูทิศทางของคำตอบเป็นสำคัญ

ความสนใจติดตามข่าวสารที่เกี่ยวกับโครงการสร้างเขื่อน

หมายถึง ทศนคติหรือความรู้สึกของแต่ละบุคคลว่า ตนเองทราบข่าวสารมากหรือน้อยเพียงใด เกี่ยวกับการตัดสินใจสร้างหรือไม่สร้างเขื่อนของรัฐบาล การคิดค่าทดแทน และการจัดหาถิ่นฐานใหม่ให้แก่ประชาชน

การกระจายของตัวแปรตามดังกล่าวนี้ ปรากฏออกมาในรูปของทางเลือก ๔ ระดับ โดยอาศัยสเกลของลิเชิต ดังนั้น คำตอบที่ให้เลือกจึงได้กระจายโดยเรียงจาก ทราบดีมาก ทราบดี ไม่แน่ใจ ไม่ทราบ และไม่ทราบเลย

ส่วนการวัดค่าของตัวแปรที่มีการนำเอาคำตอบมากระจายโดยเปิดช่องให้เลือกได้นี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยนำเอาคำตอบที่กระจายอยู่มาจัดรวมหมวดหมู่โดยแบ่งระดับออกเป็นสูง กลาง ต่ำ เพื่อดูทิศทางของคำตอบเป็นสำคัญ กล่าวคือ ถ้าเลือกตอบว่า ทราบดีมากและทราบดี ถือว่ามีความสนใจติดตามข่าวสารที่เกี่ยวกับโครงการสร้างเขื่อนในระดับสูง ถ้าเลือกตอบว่าไม่แน่ใจ ถือว่าในระดับปานกลาง และถ้าเลือกตอบว่าไม่ทราบและไม่ทราบเลยถือว่าในระดับต่ำ

ท่าทีและความร่วมมือที่เกี่ยวกับโครงการสร้างเขื่อน

หมายถึง ความรู้สึกเป็นมิตรและความยินดีที่จะให้ความร่วมมือกับบุคคล ๓ จำพวก ได้แก่ คนแปลกหน้า คนที่มาสอบถามเกี่ยวกับเรื่องโครงการสร้างเขื่อน และเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเขื่อน

การกระจายของตัวแปรนี้ก็เช่นกัน ได้อาศัยสเกลของลิเชิตเป็นหลัก เรียงกันไปตามลำดับ เริ่มจากความรู้สึก น้อยมาก น้อย ไม่แน่ใจ มาก และมากที่สุด

ในการวัดค่าของตัวแปรที่มีการนำเอาคำตอบมากระจายโดยเปิดช่องให้เลือกได้นี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยนำเอาคำตอบที่กระจายอยู่มาจัดรวมหมวดหมู่โดยแบ่งระดับออกเป็นสูง กลาง ต่ำ เพื่อดูทิศทางของคำตอบเป็นสำคัญ กล่าวคือ ถ้าเลือกตอบว่า น้อยมากและน้อย ถือว่ามีท่าทีและความร่วมมือที่เกี่ยวกับโครงการสร้างเขื่อนในระดับสูง ถ้าเลือกตอบว่าไม่แน่ใจ ถือว่าในระดับปานกลาง และถ้าเลือกตอบว่า มากและมากที่สุด ถือว่า ในระดับต่ำ

พฤติกรรมในการออกเสียงเลือกตั้ง

หมายถึง การที่ปัญหาในเรื่องการสร้างเขื่อนจะสามารถเป็นมูลเหตุจริงใจประชาชนมากหรือน้อยเพียงไรในการออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งล่าสุดในวันที่ ๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๒ และรวมถึงการออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในอนาคต

การกระจายของตัวแปรนี้ ปรากฏออกมาในรูปที่อิงหลักสเกลของลิเซตดังนี้คือ มีมูลเหตุจริงใจมาก มีมูลเหตุจริงใจ เฉย ๆ ไม่มีมูลเหตุจริงใจ และไม่มีมูลเหตุจริงใจเลย

ส่วนการวัดค่าของตัวแปรที่มีการนำเอาคำตอบมากระจายโดยเปิดช่องให้เลือกได้นี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยนำเอาคำตอบที่กระจายอยู่มาจัดรวมหมวดหมู่โดยแบ่งระดับออกเป็นสูง กลาง ต่ำ เพื่อดูทิศทางของคำตอบเป็นสำคัญ กล่าวคือ ถ้าเลือกตอบว่า มีมูลเหตุจริงใจมาก และมีมูลเหตุจริงใจ ถือว่า มีพฤติกรรมในการออกเสียงเลือกตั้งในระดับสูง ถ้าเลือกตอบว่า เฉย ๆ ถือว่า ในระดับปานกลาง และถ้าเลือกตอบว่า ไม่มีมูลเหตุจริงใจ และไม่มีมูลเหตุจริงใจเลย ถือว่า ในระดับต่ำ

เพศ หมายถึง เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งถูกเลือกให้เป็นตัวอย่างว่าเป็นเพศชาย หรือ เพศหญิง

อายุ หมายถึง อายุของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งสุ่มตัวอย่างโดยนับเอาว่า วันที่ไปสอบถามนั้น เขามีอายุกี่ปี

ส่วนการกระจายของตัวแปรนี้ ก็มีตั้งแต่ต่ำกว่า ๒๐ ปี ๒๐-๓๐ ปี ๓๑-๔๐ ปี ๔๑-๕๐ ปี ๕๑-๖๐ ปี และ ๖๑ ปีขึ้นไป

จำนวนสมาชิกในครอบครัว นับรวมกันเฉพาะสามี ภรรยา และบุตรทั้งหมดของผู้ตอบแบบสอบถามเท่านั้น โดยไม่นับเครือญาติ หรือผู้ร่วมอาศัยในรูปอื่น ๆ เช่น คนงานรับจ้างทำงานในสวน เป็นต้น

การกระจายของตัวแปร เป็นดังนี้คือ ๑ - ๓ คน ๔ - ๕ คน และ ๖ คนขึ้นไป

อาชีพ หมายถึง อาชีพหลักซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามยึดถือหรือทำอยู่ ซึ่งการกระจายของตัวแปรนี้เป็นดังนี้คือ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม รับราชการ ค้าขาย รับจ้าง และอื่น ๆ โดยให้มีการระบุ

จำนวนพื้นที่ดินทำกิน หมายถึง จำนวนพื้นที่ดินที่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเจ้าของหรือครอบครองอยู่ในขณะที่ไปถามว่ามีจำนวนกี่ไร่

การกระจายของตัวแปรคู่นี้ จึงปรากฏออกมาเป็นค่ากว่า ๕๐ ไร่ ๕๐ - ๑๐๐ ไร่ และมากกว่า ๑๐๐ ไร่

พื้นที่น้ำท่วมหรือไม่ท่วม หมายถึง เท่าที่ผู้ตอบแบบสอบถามทราบมานั้น นำจากการสร้าง เชื่อนจะท่วมหรือไม่ท่วมใน เขตที่ดินทำกินของตน

ดังนั้น การกระจายของตัวแปรนี้ จึงมีให้เลือก ๓ ระดับ คือ ท่วม ไม่แน่ใจ และ ไม่ท่วม

ขั้นตอนของการวิจัย

หน่วยศึกษา

หน่วยศึกษาในงานวิจัยนี้คือ ที่กิ่งอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ซึ่งกิ่งอำเภอดังกล่าว ประกอบด้วย ตำบลเล็ก ๆ ๓ ตำบล คือ ตำบลพะโต๊ะ ตำบลบึงหวาน และตำบลปากทรง มีเนื้อที่ทั้งสิ้น ๑,๐๐๗ ตารางกิโลเมตร

อาณาเขตติดต่อของกิ่งอำเภอพะโต๊ะ มีดังนี้

ทิศเหนือ	จดเขตอำเภอสรี
ทิศใต้	จดอำเภotáชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ทิศตะวันออก	จดเขตอำเภอลังสวน
ทิศตะวันตก	จดเขตจังหวัดระนอง

การสุ่มตัวอย่าง

นิยามและจำนวนประชากร ประชากรในการวิจัยหมายถึง หัวหน้าครอบครัวทั้งหมด ซึ่งในทางปฏิบัติอาจจะหมายถึง บุคคลใดบุคคลหนึ่งดังต่อไปนี้ที่สามารถเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่สอบถามได้เป็นอย่างดี ได้แก่ สามีหรือภรรยา บุตร ญาติ ผู้อยู่อาศัยที่ไม่ใช่ญาติ และลูกจ้าง เป็นต้น

จากการสำรวจในระหว่างวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ถึง วันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยกระทรวงมหาดไทย ปรากฏว่า กิ่งอำเภอพะโต๊ะ มีประชากรอาศัยอยู่ ๒,๑๒๖ ครัวเรือน และมีประชากรทั้งสิ้น ๘,๔๘๖ คน เป็นเพศชาย ๔,๖๗๓ คน และเพศหญิง ๓,๘๒๓ คน

สำหรับจำนวนประชากรในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจำเป็นต้องใช้ตัวเลขที่มีการสำรวจในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ นั้น เป็นเกณฑ์ ซึ่งตัวเลขดังกล่าวคงไม่คลาดเคลื่อนไปจากตัวเลขในปีปัจจุบันนี้มากนัก ทั้งนี้ เนื่องมาจากว่าที่กิ่งอำเภอพะโต๊ะนี้ มีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรเป็นจำนวนน้อยมาก คือ ปีละ ประมาณ ๒๐๐ กว่าคนเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากตัวเลขตามตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ สถิติจำนวนคนเกิดและคนตายของกิ่งอำเภอพะโต๊ะ*

พ.ศ.	จำนวน		
	คนเกิด	คนตาย	คนเพิ่ม
๒๕๑๗	๒๑๒	๑๙	๑๙๓
๒๕๑๘	๒๒๔	๒๑	๒๐๔
๒๕๑๙	๒๔๑	๒๙	๒๒๒
๒๕๒๐	๒๔๙	๓๑	๒๑๘
๒๕๒๑	๒๕๘	๒๘	๒๓๐

การเลือกและจำนวนตัวอย่าง เนื่องจากอุปสรรคในแง่ของลักษณะการตั้งบ้านเรือนของ ประชากร กล่าวคือ ตั้งบ้านเรือนอยู่ท่ามกลางเนื้อที่การเพาะปลูก ซึ่งมีจำนวนนับสิบไร่ขึ้นไป ประกอบ กับลักษณะของพื้นที่โดยทั่วไปเป็นภูเขาสูง ๆ ต่ำ ๆ เป็นจำนวนมาก สิ่งเหล่านี้เป็นข้อจำกัดต่อกำลัง ความสามารถของผู้วิจัย ทำให้ต้องเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่เจาะจง (Accidental Random Sampling) ทั้งนี้ ได้อาศัยการมุ่งไปสอบถามข้อมูลตามจุดสำคัญต่าง ๆ ของแต่ละตำบล ซึ่งโดยมากจะเป็นศูนย์รวมหรือแหล่งนัดพบของประชาชนโดยทั่วไป เช่น ตลาดนัดประจำตำบล ที่ว่าการกิ่งอำเภอ บ้านของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน บ่อนชนไก่ประจำตำบล และคิวรถเมล์ของตำบลต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนในเขตพื้นที่ที่ห่างไกลออกไป ผู้วิจัยก็ได้เดินทางเข้าไปสอบถามเป็นรายบ้านอีกด้วย

* เรื่องเดียวกัน

สำหรับจำนวนตัวอย่างนั้นได้ใช้มาตรฐานเบื้องต้นที่นักวิจัยบางท่านเสนอแนะเอาไว้ คือ จำนวน ๑๐ % ถือเป็นตัวแทนของประชากรได้^๑ ดังนั้น จำนวนตัวอย่างในการสำรวจ จึงมีเพียง ประมาณ ๒๐๐ คนเศษ

จากจำนวนตัวอย่างทั้งหมดที่ผู้วิจัยทำการสุ่มมาได้เป็นจำนวน ๒๔๑ รายนั้น จะได้นำ มาคำนวณหาค่าความผิดพลาดจากการสุ่ม ซึ่งเป็นค่าที่ได้มาจากความแตกต่างระหว่างการวัดกลุ่มตัวอย่างกับประชากรที่ทำการวิจัย ทั้งนี้เพื่อนำมาพิจารณาตัดสินว่า ค่าความผิดพลาดจากการสุ่มดังกล่าว จะยังอยู่ในระดับที่สามารถยอมรับได้หรือไม่เพียงไร

มาตรฐานที่ยอมรับได้ในที่นี้ เป็นมาตรฐานที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในทางสังคมศาสตร์ นั่น คือ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ ๔๔ และสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง (p) เท่ากับ .๕ โดยจะใช้สูตร สำหรับการคำนวณหาค่าความผิดพลาดจากการสุ่มดังต่อไปนี้

$$\text{สูตร} \quad SEp = \pm 2 \sqrt{\frac{P(1-P)}{n}}$$

โดยที่ SEp คือ ความผิดพลาดจากการสุ่ม

2 คือ ค่ามาตรฐานโดยประมาณของคะแนน z ที่ระดับความเชื่อมั่น ที่ระดับร้อยละ ๔๔

p คือ สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง

และ n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

วิธีคำนวณ

$$\text{แทนค่าสูตร} \quad SEp = \pm 2 \sqrt{\frac{.5(1-.5)}{241}}$$

$$\text{ถอดกรณฑ์} \quad SEp = \pm 2 \left(\frac{.5}{15.5} \right)$$

$$\text{ผลลัพธ์} \quad SEp = \pm 0.06$$

$$\text{แปลงเป็นร้อยละ} \quad SEp = \pm 6 \%$$

ดังนั้น ในกลุ่มตัวอย่างขนาด ๒๔๑ จะมีความน่าจะเป็นถึงร้อยละ ๔๔ ที่ช่วงความแตกต่างจะสูง ทำอยู่ราวร้อยละ ๖ ของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อเทียบกับลักษณะของประชากรวิจัย (หรือเป็นสัดส่วน .๐๖)

^๑ อำนวยวิทย์ ชูวงศ์, ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (กรุงเทพ : แพร์พิตยา, ๒๕๑๔), หน้า ๑๔๓.

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง จำนวนประชากรที่ผู้วิจัยได้ไปทำการสอบถามแบบกลุ่มตัวอย่าง มีทั้งสิ้น ๒๔๑ ราย ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มีลักษณะที่สามารถนำมาวิเคราะห์โดยแบ่งออกเป็นแง่มุมต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้คือ (โปรดดูตารางที่ ๓.๒)

ตารางที่ ๓.๒ ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
<u>ตำบลที่อยู่อาศัย</u>		
พะโต๊ะ	๑๔๘	๖๑.๔
บึงหวาน	๕๒	๒๑.๖
ปากทรง	๔๑	๑๗.๐
รวม	๒๔๑	๑๐๐.๐
<u>ฐานะในครอบครัว</u>		
หัวหน้าครอบครัว	๒๑๔	๘๘.๘
บุตร	๑๗	๗.๑
ญาติ	๕	๒.๑
ผู้อาศัยที่ไม่ใช่ญาติ	๕	๒.๑
รวม	๒๔๑	๑๐๐.๐
<u>เพศ</u>		
ชาย	๑๕๘	๖๕.๖
หญิง	๘๓	๓๔.๔
รวม	๒๔๑	๑๐๐.๐
<u>อายุ</u>		
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๕	๒.๑
๒๐ - ๓๐ ปี	๘๘	๓๖.๕
๓๑ - ๔๐ ปี	๖๕	๒๗.๖
๔๑ - ๕๐ ปี	๘๓	๓๔.๔

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
๕๑ - ๖๐ ปี	๒๓	๙.๕
๖๑ ปีขึ้นไป	๗	๒.๙
รวม	๒๔๑	๑๐๐.๐
<u>จำนวนสมาชิกในครอบครัว</u>		
๑ - ๓ คน	๗๑	๒๙.๕
๔ - ๕ คน	๔๐	๑๖.๖
๖ คนขึ้นไป	๘๐	๓๓.๒
รวม	๒๔๑	๑๐๐.๐
<u>อาชีพ</u>		
เกษตรกรรวม	๑๙๕	๘๐.๙
อุตสาหกรรม	๑๒	๕.๐
รับราชการ	๑๓	๕.๔
ค้าขาย	๑๔	๕.๘
รับจ้าง	๗	๒.๙
รวม	๒๔๑	๑๐๐.๐
<u>จำนวนเนื้อที่ที่ครอบครอง</u>		
ต่ำกว่า ๕๐ ไร่	๑๙๓	๘๐.๑
๕๐ - ๑๐๐ ไร่	๔๔	๑๘.๓
มากกว่า ๑๐๐ ไร่	๔	๑.๖
รวม	๒๔๑	๑๐๐.๐
<u>ที่ตั้งของที่ดิน</u>		
ท่วม	๑๙๕	๘๐.๙
ไม่ท่วม	๓๑	๑๒.๙
ไม่ท่วม	๑๕	๖.๒
รวม	๒๔๑	๑๐๐.๐

ตำบลที่อยู่อาศัย จากตัวอย่างทั้งหมด ๒๔๑ ราย สามารถแบ่งลักษณะของตำบลที่อยู่อาศัยเป็น ๓ กลุ่ม ที่แตกต่างกันคือ ระหว่างกลุ่มที่มีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากที่สุดคือ กลุ่มที่อาศัยอยู่ในตำบลพะโต๊ะ ร้อยละ ๖๑.๔ รองลงมาคือ กลุ่มที่อาศัยอยู่ในตำบลบึงหวาน ร้อยละ ๒๑.๖ และกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ กลุ่มที่อาศัยอยู่ในตำบลปากทรง ร้อยละ ๑.๗

ฐานะในครอบครัว จากตัวอย่างทั้งหมด ๒๔๑ ราย สามารถแบ่งลักษณะที่ต่างกันในแง่ของฐานะในครอบครัวได้ดังนี้คือ ผู้ที่อยู่อาศัยในฐานะหัวหน้าครอบครัว มีจำนวนร้อยละ ๔๔.๔ ผู้ที่อยู่อาศัยในฐานะบุตรมีจำนวนร้อยละ ๗.๑ ผู้ที่อยู่อาศัยในฐานะญาติมีจำนวน ร้อยละ ๒.๑ สำหรับผู้ที่อยู่อาศัยในฐานะผู้อาศัยที่ไม่ใช่ญาติ มีจำนวนร้อยละ ๒.๑

เพศ จากตัวอย่างจำนวนทั้งหมด ๒๔๑ ราย ปรากฏว่า มีจำนวนของเพศชายมากกว่าเพศหญิง กล่าวคือ เพศชาย ร้อยละ ๖๕.๖ และเพศหญิง ร้อยละ ๓๔.๔

อายุ ส่วนใหญ่ของตัวอย่าง ร้อยละ ๓๖.๕ อยู่ในวัยหนุ่ม (๒๐ - ๓๐ ปี) และ ร้อยละ ๒๔.๖ อยู่ในวัยฉกรรจ์ (๓๑ - ๔๐ ปี) รองลงมา ร้อยละ ๒๐.๓ เป็นผู้ที่อยู่ในวัยกลางคน (๔๑ - ๕๐ ปี) และร้อยละ ๔.๕ อยู่ในวัยผู้สูงอายุ (๕๑ - ๖๐ ปี) ที่เหลือร้อยละ ๒.๔ อยู่ในวัยชรา (๖๑ ปีขึ้นไป) และร้อยละ ๒.๑ อยู่ในวัยเด็ก (ต่ำกว่า ๒๐ ปี)

จำนวนสมาชิกในครอบครัว ในการศึกษาค้นพบว่า คนส่วนใหญ่ซึ่งมีจำนวนถึงร้อยละ ๓๗.๓ คือ ผู้ที่อยู่อาศัยในครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกอยู่ระหว่าง ๔ ถึง ๕ คน ซึ่งจัดว่าเป็นครอบครัวที่มีขนาดปานกลาง รองลงมา ร้อยละ ๓๓.๒ เป็นผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในครอบครัวซึ่งมีจำนวนสมาชิกตั้งแต่ ๖ คนขึ้นไป และที่เหลืออีกร้อยละ ๒๙.๕ เป็นผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในครอบครัวซึ่งมีจำนวนสมาชิกระหว่าง ๑ ถึง ๓ คน

อาชีพ จากตัวอย่างทั้งหมดจำนวน ๒๔๑ ราย พบว่า ผู้ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมมีจำนวนมากที่สุด คือ ร้อยละ ๘๐.๔ ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่มีอาชีพค้าขาย ร้อยละ ๕.๔ อาชีพรับราชการร้อยละ ๔.๔ อาชีพอุตสาหกรรมร้อยละ ๕ และอาชีพรับจ้างร้อยละ ๒.๔

จำนวนเนื้อที่ที่ครอบครอง ผู้ที่ถูกสอบถามส่วนใหญ่คือ ร้อยละ ๘๐.๑ เป็นผู้ที่มีจำนวนเนื้อที่ในครอบครองอยู่ต่ำกว่า ๕๐ ไร่ รองลงมา ร้อยละ ๑๔.๓ เป็นผู้ที่มีจำนวนเนื้อที่ในครอบครองอยู่ตั้งแต่ ๕๐ ไร่ ถึง ๑๐๐ ไร่ ส่วนที่เหลือร้อยละ ๑.๗ เป็นผู้ที่มีจำนวนเนื้อที่ในครอบครองอยู่มากกว่า ๑๐๐ ไร่

ที่ตั้งของที่ดิน จากตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสิ้นจำนวน ๒๔๑ ราย พบว่า เป็นผู้ที่มีที่ดินตั้งอยู่ในเขตที่น้ำจากเขื่อนจะท่วมถึง เป็นจำนวนร้อยละ ๘๐.๔ ส่วนที่เหลือร้อยละ ๑๒.๔ เป็นผู้ที่ยังไม่แน่ใจว่าที่ดินของตนตั้งอยู่ในบริเวณที่น้ำในเขื่อนจะท่วมถึงหรือไม่ และพวกสุดท้ายจำนวนร้อยละ ๖.๒ ซึ่งเป็นผู้ที่มีที่ดินตั้งอยู่ในเขตที่น้ำในเขื่อนไม่สามารถท่วมได้ถึง

ลักษณะต่าง ๆ ของตัวอย่างที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ก็คือ ตัวแปรนั่นเอง เพราะตัวแปรนั้นก็คือสิ่งหรือคุณสมบัติ เฉพาะของ เรื่องที่เรากำลังศึกษา^๑ และตัวแปรแทบทั้งหมด (ยกเว้นค่าบลที่ อยู่อาศัยและฐานะในครอบครัว) ที่กล่าวมานี้ ถูกนำมาใช้เป็นตัวแปรควบคุมสำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ ซึ่งจะได้นำไปวิเคราะห์เพื่อพิจารณาว่า ตัวแปรควบคุมเหล่านี้ มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการ เปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่กับกิจกรรมทางการเมืองซึ่งเป็นผลกระทบมาจากโครงการสร้างเขื่อนที่กั้นอำเภอพะโต๊ะหรือไม่อย่างไร

ระยะเวลาในการวิจัย ดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นของบทนี้ว่า ผู้วิจัยให้ความสนใจติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวและปัญหาอัน เป็นผลสืบเนื่องมาจากการสร้าง เขื่อนที่กั้นอำเภอพะโต๊ะมาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๑๗ แต่การรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นทางการซึ่งจะได้กระทำในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งผู้วิจัยได้มีโอกาสนำเอาเหตุการณ์ดังกล่าวมาศึกษา เพื่อใช้เป็นผลงานวิจัยสำหรับวิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สำหรับในช่วงระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ ถึงเดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๕ นั้น เป็นช่วง เวลาที่ใช้เพื่อการสำรวจและ เก็บข้อมูลตามแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ส่วนในช่วงระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ ผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลภาคสนามมาวิเคราะห์เพื่อสรุปผล พร้อมทั้ง เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้น เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการวิจัยครั้งนี้

^๑ อนันต์ ศรีโสภา, หลักการวิจัยเบื้องต้น (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๒๑),

แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล

โดยทั่วไปแล้ว ผู้วิจัยจะได้อาศัย เกณฑ์ร้อยละทางคณิตศาสตร์ในการเสนอข้อมูล เพื่อระบุตัวเลขในเชิงปริมาณ ส่วนการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ผู้วิจัยจะอาศัยสถิติ ๒ ตัว เป็นเครื่องตัดสิน คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Contingency Coefficient)^๑ และค่าแกมมา (Gamma)^๒

เครื่องมือทางคณิตศาสตร์ และสถิติที่กล่าวมานี้จะถูกนำมาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีโครงร่างดังต่อไปนี้

๑. การวิเคราะห์ระดับของกระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ (บทที่ ๕)
๒. การวิเคราะห์ระดับของกิจกรรมทางการเมือง (บทที่ ๖)
๓. การวิเคราะห์การเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่กับกิจกรรมทางการเมือง (บทที่ ๗)
๔. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่กับกิจกรรมทางการเมือง (บทที่ ๘)

ในบทต่อไปนี้ ผู้วิจัยจะได้บรรยายถึงประวัติความเป็นมาและสภาพการก่อตัวโดยทั่วไปของปัญหาของกิ่งอำเภอยะโด๊ะ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาในรายละเอียดตามโครงร่างที่ได้วางไว้

---

^๑ Norman H. Nie et al., SPSS Statistical Package for the Social Sciences, 2d ed. (New York : McGraw-Hill, Inc., 1975), p. 225.

^๒ Ibid., p. 228.